

Պաշտոնատեղի կարգապահ ջերմ փափաքը
դեհն յայտնի է ամենուս, մեր ձրի լրագրի-
րդալը կամ եթէ կուզես, լրագրական մու-
ցկանութիւնը քիչ ատենէ առածի կարգ պի-
տանցնի օտարաց մէջ, եթէ անցած չէ մինչե-
մա, Պօլսոյ թերթերէն մէկուն ըսածին հա-
մատ, մեր լրագրաց մէն մի թերթը 40 անձի-
ուքէն և աչքէն անցնելու դատապարտուած
Ռաւն մը կայ մէջրոյ կըհարցուի շատ անգամ
իշխին ձեռքը լրագրի մը տեսնուած ժամա-
կ, որոյ առհասարակ պատասխանն է զբան
չկայ» իսօքը եւ սակայն այն թերթը իր տիտ-
էն օխեալմինչև խմաագրին ստրագրութիւ-
կըկարդացուի թէ հացունողին՝ և թէ պա-
տասնողին կողմանէ, Հարցումմը միայն չեն
ր սակայն այդ պարոնայք, թէ իրենց ամ-
ջ կենաց մէջ 40 բարա վճարսմէ եր արդեօք
գիր մը ստանալու և կարդալու համար
ագիր մը ոգեհորելու և աղղային յառաջ-
ուլթեան ձեռնտուութիւն մը ըրած ըլլալու
ար, ջնն հարցունէր և մտածէր թէ խմա-
մը ինչ միջոցներով կարող է իրենց հաշա-
համեմատ, ամեն կերպ գրութիւններով և
երով զարդարեալ թերթ մը հրատարակել:

Գ. տե՛մ, այդ պարոնայն փնտաւն է, քաղաքական ամենակարեւոր նոր լուրեր, նոր նոր հեռագիրներ, ուսումնական և գիտական յոգևածներ, առևտրական և վաճառականական տեղեկութիւններ և այլն և այլն, բայց կը հարցունեմ, ինչպէ՛ս կրնայ խմբագիր մը այդ տեսակ առաւելութիւններով հրատարակել իր մէջ մի թերթը, երբ 3-400 հոտ հաղիւ տպուի, և այն ալ 50ի չափ կէսը վճարող կէսը չվճարող բաժանորդ ունենայ, և 50ի չափ ալ հաղիւ ձեռքէ ծախէ:

Այս է մեր ազգին ունեցած բարոյական ներկայ վիճակը: Գլխաւորապէս այս մեր յիշած 5 կէտերը միացունելով կրնամք անոնց մէջ տեսնել, թէ ինչ դրութեան մէջ եմք, և թէ քանի քանի՛ երկար տարիներու կը կարօտիմք, այս թերութիւնները լրացունելու համար: Ամեն թերթ, ամեն ազգասէր անհատ իւրաքանչիւր տարեգլխի կարծել կուզէ թէ անցեալէն իրատուելով, ներկայ տարին գարազլուխ մը պիտի ըլլայ ալ Հայոց համար: սակայն շատ կարծաւորաբար ալ անհիմն ու անիրական կը ցուան:

Մենք գատապարտաւոր եմք կարծես ազգային տեսութիւն մը ըրած ասանկի միշտ ազգային թերութիւնները տեսնել, և ուրիշ ինչ կրնայինք տեսնել: քանի որ տեսնելու ուրիշ բան մը չկայ, ճողովորդեան որեւէ մէկ օգտակար գործին համար, շատախօսել լաւ գիտեն ամեն կարգի անձինք, բայց ինչ թական կամ բարոյական ձեռնտուութեան մասին կարծես ամենքն ալ Մէդիւտի անկարգի կը հանգիւզին... Արդ ազգային թերթերու կողմանէ յորդոր, հարուստներու կողմանէ նպաստ, և ժողովրդեան կողմանէ միութիւն, ջանք, ընկերութիւն և կամք անհատեւ ըստեր են մեր թերութիւնները գարմանելու և ունենալու համար ուղղաւոր վիճակ մը, այսինքն:

Ա. Ժիր կարող և անապառ անձերը ընտրել միշտ ազգային իշխանութեանց և ժողովներու համար, որպէս զի արդարութիւնն ըլլայ անոնց յուշարարը: Եթէ դանազան տուրքեր վճարող և գոյեցիւ ստացունածոց տէրանձինք միայն ազգային վարչութեանց գլուխն անցունել տրամադրէ միշտ մեր օրէնքը կամ մահմանադրութիւնը, անկարելի է, այն ասան, որ իրօք սահմանադրական և հաւասարութիւնը սիրող ժողովուրդ մը ըլլամք, վասն զի ամեն քաղաքի և ամեն գիւղի մէջ շատ կան այնպիսի անձինք որք տէր ըլլան գոյից և ստացումոց, առանց սակայն վարչութեան ղեկը կառավարելու յատկութիւն ունեցող ըլլալու: Իսկ ներհակ ըլլալով կան այնպիսի անձինք ալ որք թէն դուրի ըլլան գոյքէ և այսինչ կամայինք տուրք վճարելու կարողութեան, սակայն ունենան տեսնել մտաւորական կարողութիւն մը որով կարենան Մենտոր մը ըլլալ իրենց ժողովրդեան: Առտի այս մասին բարեփոխութիւն մը ընել անհրաժեշտ է:

Բ. կղերականաց այն անձինք առաջնորդ ընտրել, որոնք ունեցած կառավարական յատկութիւնը կարող ըլլայ գացած տեղերնուն ժողովուրդը սիրաշահել, և վիճելու պեղի չտալ: Եսկէ զատ մնացեալ կղերականաց պարտաւորութեան նկատմամբ նոր այլ առանց ինկեղեցւոյ օրինաց դպելու, կանոնադրութիւն մը ծրագրել, գլխաւորապէս փոխօրէնց մէջ գրուեալ կրօնականաց համար ինչպիսիքն պարտաւորել ընել վանքերը որ հոգ տանին գրական աշխատութիւններով, և դպրոցներու հիմնադրութեամբ զբաղել ազգին օգտակար հրատարակութիւններ ընել, և այն և այն, երեսուցեմի ՍիՕնը կրնայ աւելի բնտիւր հրատարակութիւններ ընել, և սրբոյն Յակոբայ տան պահա շունք կրնան գրական ուրիշ ծառայութիւններ և պիտանի թարգմանութիւններ ի լոյս բերել: Արմաշի ՅՈՅՍը արդէն կորած է, չգիտեմք թէ ինչ քանի կը ծառայէ այժմ մամուլը, ժանգիլ թէ իւղի մէջ պաշարուած է:

Գ. Հոգ տան ամեն կարգի անձանց, մանաւանդ ձեռնհասներու, ունեցած դպրոցին այնպիսի գիրքի մը մէջ գնել, որք կարող ըլլան մեր վերջ յիշաւ ուսումնական ընթացք աւանդաւ:

Ընդ ազգային համար ժողովուրդը ուղղաւոր վիճակին պատրաստել: Նոր նոր Հայաստանի մէջ վարչութեան պարտաւորութիւնն անձինք շարացուած դպրոցներուն աշխատող անձինք շարահապառակութեան արժանի են, մարթեմք որ քանի մը տարուան մէջ արդիւնքսին ցյուսեն նորա:

Դ. Գլխաւորութիւնն իր ողբալի վիճակէն տալ տեսլու համար շատ դիւրին միջոցներ կան: Նախ, ընկերութիւն մը կրնայ հաստատուիլ լոկ այս նպատակաւ, և կրնայ քիչ ժամանակի մէջ զօրաւորիլ Արարատեան ընկերութեան նման, որոյ պաշտօնն ըլլայ գրագէտները, թարգմանիչները քաջալերել անոնց գործերը, եթէ արժանաւոր են: վարձք մը վճարելով գնել և անմիջապէս հրատարակել, աժան գին մը որոշել և այսպէս ամեն կարգի անձանց գնել տալու դիւրութիւնը հնարել: Երկրորդ, արդէն գոյացած ընկերութիւնները պարտաւորին այդ ընկերութեան նպատակը, որով քիչ ատենի մէջ մեծ և զգալի բարեփոխութեան մը կը վերածուի Հայ գրականութիւնը:

Ե. Ժողովուրդը պարտի մոռնալ իր այն յոռի սովորութիւնը՝ զոր ունի լրագիր կարգաւոր մասին, առիթ ունեցած ժամանակ պէտք չէ խնայել իր լուսնային թերթի մը որոյ ի հարկէ կարեւորութիւն ունի, ինչպէս որ ունի իւր առօրեայ պարտոյն համար: Ծառ մը աւելորդ ծախքեր գործ կուէ իւրաքանչիւր անձ, կրնայ անոնց մէկ քառորդը իւր մտաւորական կրթութեան համար դնել: Կամ, եթէ կուզէ, սիրով նուիրել, ոչ թէ թերթին, այլ իւր մտքին:

Այսպէս ահա կարելի է փրկութեան ճամբայ մը պատրաստել մեզ համար, իրացունել եւրոպացւոց ոմանց մեզ սկստմամբ ըրած այն շարքը թերթութիւնը կամ կարծիքը, որք Հայը Արեւելի ձեւով տալին կը համարին:

ԽՈՐԷՆ ԱՐԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՆԱՐԱԳԷՅ

Ամիսներէ ի վեր ներքեւ եղած է ազգային և եւրոպական մամուլը: Առաջինը մասամբ զանի կը գտնուի մասնաւոր, մասամբ ալ նպատակաւ կը խօսի անոր, իսկ երկրորդը, այսինքն, գլխաւորապէս գաղղիական մամուլը առանց բացառութեան զանի կը գտնուի և իրեն Լուսինեան արքայազանի կը ներկայարարեն աշխարհի առջեւ: Այդ կէտը մեզի է մեզ աւայտմբ եթէ օտար մամուլ իւրաքանչիւր խորհրդէն անկամ մասնաւոր նշանակութիւն մը արդիւր համարիմք: Իսկ գտնուի մեզի մեզի մասը ներկայ կամ անորոյ ազգային ուստոյ աննպաստ կամ լաւ է ըսել արտաւորեալ ձեռնամուխութիւն մը կը համարի մեզի մեզի մեզի ընթացքին մէջ: Մտերու լինելով Հայ գրականութեան այս նոր պարծանքը հեղինարան աշխարհի այս զմայլելի ճառագողութիւնը զարմար: Եւ լուսնային մամուլը անոր անցեալը նկարագրելով: Արեւելեան մամուլը արձագանք տուաւ ԼՈՅՍԻ, և անինայ ճշեց զօրին իր մամուլ տակ, ազգին պատուոյն իւր ներկայ և ազգայնաց փառս բերող ճամբու մէջ սայթաքած գեղեցիկ զանի: Հայկական միւս թերթերը Արքեպիսկոպոսին նկատմամբ եւրոպական մամուլը արձագանք եղան, ոմանք պարզապէս իրր լուր հրատարակելով, ոմանք ալ աննպաստ կամ նպատակաւ խորհրդաւորութիւններ ալ ընելով:

Արքեպիսկոպոսին արմատները խուզելով մէկ բառ իւրոյ ձեռքը ամեն ճիգը թափեց եւրոպական մամուլը և այսպէս Գալֆան մեծ, գլխաւոր, Նարէյ, հոս, և Պէյը իշխան, տէր թարգմանելով Լուսինեան գերգաստանէն իջեցուց զանոնք: Արդ, ուշագրութեան արժանի է որ, Լուսինեան յաջաւորը, որքան ալ տիրած ըլլան ժամանակաւ Հայոց վրայ, հայկազուն չեն, Հայ չեն, հապա գոգըղիացի, և հետեւաւոր Հայ ազգը երբեք պատասխանատուութեան չեմք կրնար երթալ համարիլ Նարայէններու ցեղային և ժամանակական գոյից համար ըրած խուզանք մասին: Եթէ Ն. Գ. Խորէն, վերջնական և պաշտօնական կերպիւ յաջող ալ ազաջուցանել, թէ ինք ուղղակի կը պրոսի, երու-

սաղէմի և Հայաստանի վրայ թագաւորող Լուսինեան ցեղին սերունդէն ի՞նչ է, կրկին Հայոց համար խորէն Արքեպիսկոպոս մը ըլլալէ անգին չկրնար անցնիլ, իսկ եթէ Հայոցի կրկին խորէն Արքեպիսկոպոս մը ըլլալէ ալ չդադրել, և որաւ կրած Գալֆա, Նար-Պէյ, և Լուսինեան մականունանք ինչ ազգեցութիւն որ ունեցած են և ունին այժմ Հայոց, կրկին միեւնոյնը պիտի ունենան ազգային մէջ ալ, եթէ յաջողի կամ ոչ, վասնզի եթէ իրօք Լուսինեան ցեղէն է, քոզէն որ Հայաստանի զաւակը չէ, Հայ չէ, այլ ժամանակաւ Հայուն վրայ արող իշխանաց սերնդեան մէկ դարաւոր շաւաւիղը, իսկ եթէ իրօք Լուսինեանց ցեղէն չէ, անոր ըրած խուզարկութիւններէն կամ իրեն յատկացուցած մականուններէն Հայը արիւշ ոչինչ կրկին ցոյցունէ՝ այլ եւրոպական մամուլ հրատարակածները կարգաւոր համար վատնած ժամանակը, և եթէ նախատանց կամ նշատկութեան ենթակայութիւն մը նշմարուի այդ անյաջողութեան տակ, այդ ալ եւրոպական մամուլ կը վերաբերի և ոչ թէ Հայուն, որ լոկ և այն ալ նուազ անգամ, եւրոպացւոց գրածներուն արձագանքն եղաւ, կամ պարզապէս անոր ըսածները լսեց, և ոչ թէ ինքնին թագաւորաց սերունդ: հուշակեց զանի: Յուստեսութեան այդ աստիճան միջուկ պէտք էր Արեւելեան մամուլ, որ լաւ գիտէ իր բուն նպատակը սայթաքուն օճերու տակ ծածկելու արուեստը:

Վերջապէս, մենք այն խորհողներէն եմք, թէ խորէն որդալանի Լուսինեանց ցեղէն ըլլալէն կամ չըլլալէն, Հայ ժողովրդեան որեւէ կերպով ոչ միւս մը կը ծագի և ոչ ալ օգուտ մը: Սակայն ժամանակէ մը ի վեր Արքեպիսկոպոսին այժմու անուանակից Տը Նար իշխանահայն համար չինուած ըստի բանահիւսութիւնները թարգմանելով կը հրատարակուի՝ իբր օրինակ գեղեցիկ և սրտաբար յօրինուածոց:

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆԻ ՄԱՐԻ ՊԸ ՆԱՐԻՆԵԱՆԻ ԼՈՍԻՆԵԱՆ

Կու(1), զոր երկինք կրկնակի թագաւոր ըրած է, արքայից վեհափառ անուամբ, և քու գլխաց ու ձայնին վսեմ գեղով, յաւերժապա և Մուսա համանգամ յաւերժապա թշուառին մեղծ արութեամբ, Մուսա գուսանութեամբ զմեզ բարձրացնելով, մինչև ուր կը յանգի քու զօրութիւնը, յերկիր և յերկին, ըսէ մեզ, զի հաւաքեցիմք կամ ի ծունդ իշխալ երկրպագէմք քեզ:

Արքեպ. քանի երկնային կողմերէն կուգաս ուր Սէսիլ(2) ոսկեղէն նուագարանով երգեն ու ազօրները կը համաձայնեն: Արքեպ. քանի սրբազան փառանքներէն էիր, որք Աստուծոյ սոխ տակէն կ'անցնին: Մեզի համար ողջոյն մը առիթ արքեպ. քու եղբարցդ հրեշտակաց, կամ արքեպ. Յուսոյ և Երջանկութեան խորհրդաւոր մերձաւորութեան չես ծնած դու, Տիրով մէկ քաղցր անկարկին տակ:

Քանիցս մեծարեցին երբ գահին ձեռքու մէջ տեսան զքեզ, ուր քու գողտրիկ ձայնիդ զմեզ կը զմայլէր գեղձան մաղերով լուսապալ մը ունենալով: գլխուդ վրայ, անտան որ դու կ'երկիս շքեղ պարահանդէսներու մէջ ճակատիդ վրայ ունենալով թանկագին սկուռը տեսան որ դու արեւափայլ պարտէզներուդ մէջէն թագուհի մը նման կանցնիս մեր սքանչացած ակնարկին տակ:

Բայց քանի՞ գեղանի էիր, այն իրիկուն՝ ուր քու վեհ սիրագ, թատրոնին լոյսերը արծաթեղ տուաւ, դու բանաստեղծական այն կերպարանքն ունէիր՝ զոր առած էիր հեղինակացի գեղջկուհիէն, մաղերդ ուսերուդ վրայ ծածկունելով: Գու այդ ոսկեզօծ հերքը, միայն Գեղովելից վրայ կը տեսնուին:

Դու Սահմապ-Լաի տրտունն ու անվստահ սէրը կ'երգէիր, երգ մը՝ զոր անգիտացաւ թի-

(1) Բնագիրը չափաբերութեամբ գրուած է:
(2) Հոռովմայեցի կին, որ Սիլիկոյ մէջ նստաւորուեցաւ: Մարգ-Օրէի իշխանութեան օրով: Երբ ժիշտ իրենց պահապան կը ճանաչեն զանի, վասնզի Աստուծոյ փառաբանութիւն ըրած ատեն, յաւախեալ թափառական գործի մը կը զգար:

(1) և որ ներշնչուեցաւ Պէլինի(2) : Բու-
նայրիկ ձայնիդ՝ սոխակը նախանձեցաւ : Այն-
քան վնաս և այնքան վնասուի է, և քու երգ-
քան աղդու է որ մէն մի շեշտիդ լուռի
լարծուի, եթէ ոչ Սիրենի երգը, որ միանգա-
սայ քաղցր ու մահաբեր է, գոնէ մարգարիտի
արք մը որ բերեղեայ բաժակի մը մէջ ձայն
ուտայ :

Տիկնոջ մեծիդ անձնիւր ոք կըզուէր զկեց-
նս, կեցցեսա իշխանուհի և գեցուհի կոչէին
քեզ : Ծաղիկներ կընետնէր թնդի, և պտուիներ
յորինն : Եւ գու թշուառները կըմխիթա-
նս, թագունս պտակը ծաղկեայ պտակին ներքե-
նս կըկեղծուի : Վասնզի, եթէ քու երգերդ այնքան
նեքեր կըծափահարէին, հետեւեալ որը որբե-
նս իրենց օրտինս իտրէն զքեզ կ'օրհնէին :

Ըսին ինձ որ դադանապահ ձեռք մը, հետե-
ւալ օրը, գաղտնի ընծայ տարաւ որբերուն և
գլխով ևս լի է որ ձեռքն է այն . . . Գիտեմ
որ, թէ և ընդունեցին այն ընծան բոլոր քու
միւ ձեռքդ անգամ չէր իմացած զոր տուիր
մէկ ձեռքովդ : Այսպէս ըրիր որպէսզի քոյս-
տանեայ օրէնքը ընտու : Դա անուի ձեռք մ'է
զոր, իմ խռովայող իզնորուս մէջ, կուզի
լիմանցս տանել ի նշան յարգական մեծարա-
նայ, եթէ անկեղծ հաւատքը, զոր լոկ մաքուր
առաքինութիւնը կընենք, չ'աղքատուի ինձ
թէ քեզ նման հրեշտակ մի պէտք է պաշտել և
մեծարել :

(Մօնա Արիւն) Մ. Ե. Թէմիս

Փունջ իրաւացի դիտողութիւն մը կընէ Գար-
թալի մէջ պատահած անվայել գէպքի մը վրայ
զոր կըհրատարակէ հետեւեալ կերպով :

Վերջին շարաթ օրը մայրաքաղաքիս մերձա-
կայ գիւղէ մը, Գարթալէն, Հռոմէական աղ-
գայնոյ մը մարմինը նաւաներով կրկին փոխա-
դուէր է : Հանդուգեցին որդին, աղգական-
քնն և այլ Հռոմէական աղգայինք, միջնորդու-
թեամբ մերանոց խնդրէր են թաղական խոր-
հրդէն և քահանայէն, որ Հայաստանեայց եկե-
ղեցւոյ արարչութեամբ գիւղին հայկական
եկեղեցւոյն մէջ թաղուի : որդին մինչեւ իսկ
յանձն առեր է գիւղ մ'աղ մատուցանել և նո-
վա խոտովանիլ թէ հայրն արդէն ի կենդանու-
թեան իւրում սիրող էր Հայաստանեայց եկե-
ղեցւոյ և աղգին, և թէ ինքն ալ (որդին) կըն-
դունի Հայաստանեայց եկեղեցին, սակայն ամե-
նայն յայտարարութիւն, խնդիր և թախան-
ձանք չեն ընդունուեր ոչ թաղական խորհրդէն
և ոչ քահանայէն : Փոխի մը արժանահատ
աղգայինը այն աւուր երեկոյն շատ ցուելով
պատմեցին մեզ դայս, և մեք ալ շատ ցուելով
լեցինք : անշուշտ ուրիշ ամեն աղգայինք ալ
ցուելով պիտի լսեն : և Պատրիարքարանս ալ
ցուելով պէտք եղած պատիւը պիտի անօրինէ
յիշեալ թաղական խորհրդոյ և քահանային հա-
մար : Բաւական են այն ամեն նիւթական ու բա-
րդական փնտր ու շարիք, զոր աղգը կրած է
աղ խոտ թեան ու մեղեանութեան պատճա-
ռաւ : Գեթ այսուհետեւ աշխատիլ պարտիք
որ աղգաւ ու մեղեանք անձինք աղգայինն ո'նէ
պաշտօնի վրայ չ'դանուին, և իրենց անվայել
վարմանքովն վնասակար չ'ըլլան աղգին : Գար-
թալի թաղական խորհրդոյ անգամայն մէջ եթէ
փոքր ի շատե կարգալ գիտցող կամ կարգա-
ցոյցներէ տեղեկութիւն տունեալ հետաքրքիր
անձինք գանուէին, անշուշտ իմացած պիտի
ըլլային թէ, Հայոց վարչութիւնը այսպիսի պա-
րագոյց մէջ որչափ չափուութեամբ և թոյլ-
տու օգնով կը վարուի, անշուշտ իմացած պի-
տի ըլլային թէ : Հայոց Պատրիարքարանը վա-
նայ առաջնորդական տեղապահին ինչ ըրաւ
Գերմանացւոյն Կնոքինը հայ գերեզմանատան
մէջ շինդանելուն համար, և յիշեալ մարմինը
ինչպէս մեծահոգեւոր արարողութեամբ հայ
գերեզմանատան մէջ ամփոփուեցաւ : անշուշտ

իմացած պիտի ըլլային թէ, դեռ քանի մ'օր յա-
ռալ մեզ եղբայրական սղոյն տուող խնամք մը
մ'աղնիւ աղգայինքն քանի : հրեւանօք գրկե-
ցինք համբուրեցինք, և որչափ ցանկանալով
կրցանկամք զամենքն ալ մեզի միացած կապու-
ած տեսնել : Պատրիարքարանէն կըստանալք,
անշուշտ վար առնել Գարթալի թաղական
խորհրդականներն, եկեղեցւոյն ամխանոցն ան-
գամ խնամելու արժանի չեն տաւք : իսկ քա-
հանայն պէտք է երկար ժամանակի համար եկե-
ղեցական պաշտօնավարութենէ զրկել : և այս
անօրինութիւնը ի պաշտօնէ հրատարակել բոլոր
հայ լրագրաց միջոցաւ :

Յունական մեղեանդութեան համարեւոյն հա-
կառակ, Գարթալի յոյն կղերն ու ժողովուրդն,
հաւանքը են յունական արարողութեամբ կա-
տարել : յուղարկուողութեան հանդէսը, բոլոր
առաջարկեր են որ հայ գերեզմանատան մէջ
թաղեն, քանի որ հայ է աղգաւ, և հայ եկե-
ղեցւոյ սիրող հանդերձ պարագայիք :

Այս առթիւ միանշանակ կառավարութեմը մեր
Պատրիարքարանի, որ շրջաբերականաւ յիշեցը-
նէ մեր կղերին, մեր աղգային, պաշտօններու
վրայ դրսեւորեցին : թէ Հայաստանեայց
եկեղեցին բնաւ չենք մեղեանդութիւն, զին-
քն ընդունողներն, իրեն գիմարեցին և իրեն
պէտք ունեցողները խանդակով սիրով կընդ-
գրկէ, և ամեն ինչ որ ունի՝ կուտայ սիրով,
ուր կիցայ ափ մի հող՝ այդպիսեայ մարմնոց
ամփոփման համար : յիշեցունել թէ Հայկական
եկեղեցին՝ որ օտարապետաց համար իսկ այս-
պէս կըլտուի, որչափ աւելի իւր որդւոց հա-
մար, թէ և ժամանակ մը քիչ սիրած, և թէ և
գիտութեամբ կամ անգիտութեամբ ժամանակ
մը մոռցած ըլլան զինքը :

ՆՆԻՔԻՆ

Առաջին նախորդը նախնայաց կառավարիչ-
ներուն շրջաբերական գիր մը ուղղած է, որով
կըհրաւիրէ զանոնք որ պետութեան մէջ գըտ-
նուող բոլոր հնութիւնք (անմիգա) մեծ խնա-
մով պահպանեն իրենց կառավարութեան տակ :

Տեսութեանն տոնկերէն լեզուաւ եղած օ-
րինակները քիչ և անբաւական ըլլալուն համար
և կառավարութիւնը գտնով այս թերութիւնը
շրջաբերականաւ իմացուցած է գաւառաց կա-
ռավարիչներուն, որ այսուհետեւ յիշեալ գրեանց
գաւառաց մէջ հրատարակութիւնը ազատ թո-
ղուն, սա միայն պարտաւոր որ հրատարակու-
թիւնը յանձն առնող անձինք պարտաւորին
կառավարութեան արարմանն ու մէջ հրատա-
րակել զի մի գրեց, ուրիշ տեղ տպուելով սը-
խանքը ներմուծուին մէջ :

Գերմանական լրագրաց Աժանս վազֆի մէկ
հեռագրին հրատարակութենէն կ'իմացուի որ,
Բ. Գուռը իր օտարաց ներկայացուցիչներուն
հետեւեալը հաղորդած է :

Վերջին Սեպտեմբեր ամսոյ մէջ, ոստիկանու-
թիւնը իմացաւ որ Աճէտ Թէվֆիք անուն անձ
մը ուրիշ անձանով անձի մը ընկերութեամբ
խաւանական կրօնից վրայ յարձակող տեսարաններ
և գերքեր կըշարադրէր : Անձանովը բռնուե-
ցաւ, երբ օրը Աճէտ Թէվֆիքի տունէն դուրս
կ'ելլէր, և մերձակայ գիմարանոցներէն մին
տարուեցաւ : Ըսաւ թէ ինք Գիլէր կըկոչուի և
գերմանացի է : Վրայէն գրութիւններ գըտ-
նուեցան, և պահուցան ուշիւ քննուելու հա-
մար, Գիլէր անմիջապէս արձակուեցաւ, ա-
ռանց իր հիւպատոսէն անոր արձակումը խնդ-
րուելու : Աճէտ Թէվֆիք, որոյ համար յիշեալ
գրութեանց հրատարակութեան մասնակցեղուն
կասկած կար, ձերբակալուեցաւ, իսլամական
կրօնից կործանումը արտաբերող և իսլամու-
թիւնը թշնամանող պատճենաց հեղինակ յան-
ցաւորութեամբ : Թէվֆիքի դէմ դատական
քննութիւնը լրացաւ : Թէվֆիքի անհիմն է որ
Աճէտ Թէվֆիք, մասնաւոր գաղապարաւոր ըլ-
լայ մինչև հիմա գեւա զգալի մը է որչափ :
— Չնուորական վերաբերողութեանց գործա-
դրութիւնը երկարեցաւ : և մինչև (Գարթալ) :

Տէրութեան բաղնիսթիւ պաշտօնեայք սեղան
նաւորաց գօմիթէին մէջ մտած են, որք վերջին
պաշտօնագրութեան համեմատ տէրութեան ե-
կամոյց մէկ քանկներուն վարչութիւնը պիտի
կատարեն : Այս պաշտօնեայք 10 տարի պայ-
մանաժամ պիտի ունենան : Թոշակներն օսման-
եան ոսկիով պիտի վճարուին : իսկ եթէ տասը
տարին չ'ըլլացած պայմանագրութիւնը չ'ընդ-
մէկ տարեկան թոշակներն պիտի ընդունին ամ-
բող իբր առգանք :

Գաղապարական գործոց մէջ երգում առ-
նելու եղանակը նոր փոփոխութեան մը ենթար-
կած է Արգարութեան գործոց պաշտօնեա-
լիւնը : Մինչև այսօր քրիստոնեայք կամ ոչ-
մահմանականք իրենց պատրիարքարանաց կամ
առաջնորդարանաց կըղրուէին երգում տալու
համար : Այսուհետեւ ի հարկին իրենց դանուած
դատարանաց մէջ պիտի երգուն, Աւետարա-
նի կամ Աստուածաշունչի վրայ :

Գ. Ա. Ղ. Ա. Բ. Ա. Ա. Ն.

Քարճագոյն Գրան և անդիական դեսպանին
մէջտեղ եղած յարաբերութեանց ցրտութիւնը
վախճան գտաւ : Սըր Լէյարտ գոհացուցիչ բա-
ցատրութիւններ ստանալէ ետեւ ետ առաւ իւր
վերջագիրը և Բ. Գուռն ալ իւր կարգին ներո-
ղամիտ եղաւ Աճէտ Վէֆիքի գոր արձակեց, և
փոստ աքսորեց :

Գարատաղի խնդիրը ևս վերջանալու կերպա-
րանք մը առած է : Մոխիթար քաշա հրաման
ստացած է անապարելու, և յանձնուած տեղ-
եաց ժողովրդոց իմաց տուած է, որ ոչ միայն
ձրիաւոր երկիրներ պիտի տրուին իրենց, այլ
եւս կայսերաւ կառավարութիւնը որեւէ տուրք
մը չ'պիտի պահանջէ իրենցմէ մինչև տասը տարի
սա պայմանաւ որ խնարհին եղած որոշմանց :

Գաղղիոյ նոր պաշտօնեութիւնը ջերմ ընդու-
նելութիւն չ'գտաւ վարչութեան և աշխարհվա-
րական մարմնոց մէջ եղած փոփոխութեանց
պատճառաւ :

Ռուսիոյ ներքին գործոց ընթացքը խիստ ան-
նպաստ երևոյթ մը առած է առ տիրող վեհա-
պետութիւն : Յեղափոխականք անդադար կը-
շարունակեն յանդգնօրէն իրենց ընթացքը :
Տեղական ոստիկանութիւնը նորանոր յայտարա-
րութիւններ ձերբակալած է որք, ինչպէս յայտ-
նի է Նիհիլիսթներու կողմանէ եղած սպառնա-
լիքներն :

Քարիզի օսմանեան դեսպանը պաշտօնական
կերպիւ կը յայտարարէ լրագրաց օմանց միջոցաւ
թէ Սթանտարտ լրագրին հրատարակած հեռա-
գիրը անստոյգ է : Թէ Բրիզլէնտի և այլ քաղա-
քացի մէջ խաղաղութիւնը կատարելապէս կըտի-
րէ : Յիշեալ հեռագիրը գոր Զեոտարայէն ա-
ռած էր Սթանտարտ, կըսէր թէ Բրիզլէնտի
մէջ խռովութիւններ ծագեցան և երկու յու-
նական եկեղեցի ու քրիստոնէից տուններ կո-
ղպտուեցան և կրակի տրուեցան : Արդ օս-
մանեան դեսպանը պաշտօնապէս սուտ ըլլալ
կըհրատարակէ այս լուրը :

Գահրէէն հասած հեռագիր մը կըհաստատէ
թէ, եթովպացիք կրկին անգամ յարձակէր են
Եգիպտոսի հողին վրայ և քանի մը գիւղեր առ-
ւարի տուէր են : Կըկարծուի թէ Գաղղիա և
Անգլիա Եգիպտոսի և եթովպայի մէջ տեղ վերջ-
նական կերպով խաղաղութեան դաշինք կու-
նեն համար պիտի աշխատին :

Տէլիգրանի հէլենաց արտաքին գործոց և
գանձուց պաշտօնեայ և Արվերինոս հասարա-
կաց կրթութեան պաշտօնեայ որոց համար կըս-
ուէր թէ հրաժարելու դիտաւորութիւն ունին
իրենց հնազանդութեան գիրն ուղղել են հելլե-
նաց տրքային : Տարածայնութիւն մը ևս կայ
թէ նոր խորհրդարանը պիտի ջանայ Բ. Գրան
հետ յարաբերութիւններն սկսիլ :

Կտլիթայէն մէկ հեռագիր կըմանուցանէ
թէ զօրուպետ Ռօպէրթս տակաւին չէ յաշողաժ
երկիրը խաղաղէ հակառակ նորա ըրած անյի-
շաշարութեան և զխաւորաց հետ ըրած նոր
յարաբերութեանց : Մուհամմէտ Գիր մը զրկած
է զօրուպետին իմացունելու համար թէ չ'պիտի

(1) Թիպիլոյ, լատին բանաստեղծ, ծնած է Բիքիւտո-
սի : 17 տարի խառն էր մեծած է Բիքիւտոս : 17 տա-
րի կողմ :
(2) Վելիլիկի հեղափոխութեան իրաւունք, ծնած
է Բալթիկ (1808—1834) :

զէնքը մինչև Անգլիացիք երկրէն չբնականան :
Դարձեալ նոյն քաղաքէն Երեւանցիներն թէ
Մօլլաները ամեն ճիգ կրթաբան Աֆղանիստա-
նի մէջ նոր յեղափոխութիւն մը յարուցանելու
համար : Ամենուրեք Լըքարողեն Աֆղաններու
որդանան պարտաւորութիւնը և կը հրաւիրեն
զանոնք թշնամոյն դէմ ելնել :

Անգլիացիք խիստ զգուշութիւններ ձեռք ա-
ռած են : Աֆղաններու նախկին հրամանատար
Տափուտ խան շնորհաւորան զրկուած է իրը ձեռ-
բակաւալ, ուրիշ խել մը նշանաւոր անձինք ևս
ձեռքակալութեան : Տէյի Նիուզ կըսէ թէ Բար-
լամէնթի առաջին պարտաւորութիւններէն
մին է ստիպել կառավարութիւնը որ Աֆղա-
նիստանը պարպէ : Անգլիայէն զրկուած առա-
ջին զօրքերը Պոմպէ պիտի հասնին :

ՊԱՏՐԱՆՔ ՄԸ

Թէ՛քէմը Էֆէնդի անցեալ թիւերուն մէջ
իզմիրէն զրկուած նամակ մը հրատարակուած
էր, թէ զրի Նիկողայոսեան խաչիկ Պէյ անուն
անձի մը նկատմամբ, որոյ ստուգութիւնը հեր-
քող նամակ մ'ալ գրուած էր Պօլսէն Մանգուլէի
մէջ : Մանգուլէի նամակագիրը բոլորովին կը-
սխալի, երբ ի վերջ նամակին կըսէ թէ, խաչիկ
Պէյի նկատմամբ տրուած վճարագիրը բոլորովին
սուս և զրգարտութիւն մ'ըլլայ և թէ յիշեալ
անձը զինուորներու կամ հիւպատոսի միջամե-
տութեամբ չվճարուելով, իր անձնական գոր-
ծոց համար Կ. Պօլսի գացած ըլլայ, թէ իզմիրի
նամակագիրը կամ անգլիական նամակ մը կամ ո-
մանց չարամտութեան զոհ ըլլալով գրած ըլլայ :
Սակայն մեք, որ բոլորովին ճշմարտութեան ար-
ձագանք մը ըլլալ կուզեմք, կը պատասխանեմք
թէ գործին եղբուրթիւնը խաչառ հակառակ է
Մանգուլէի նամակագրին ցցուցածին, և թէ
Թէքէմի նամակագիրը խիստ իրաւամբ պատ-
մած է եղբուրթիւնը, երբ կըսէ թէ, խաչիկ
Պէյի զրկուելի մը հետ դատ մը ունենալով այս դա-
տին ատեն պատժական ատենի մէջ անվայել
խօսքեր բնեւուն համար ընդհանուր փաստաբա-
նի օգնական Ջարեհ Էֆէնդիի կողմանէ վաճա-
րուած և ապա վայր բաշային և Ռուսիոյ հիւ-
պատոսին որոշմամբ իզմիրէն ի Պօլս տարագրե-
րուած է : Գրոյս հեղինակը, որ թէ այդ դատին
և թէ խաչիկ Պէյի զինուորներու ձեռք դա-
տարանէն դուրս հանուած ատեն անձամբ ներ-
կայ էր, պարտ անձին կը համարի ճշմարտու-
թիւնը խառնելով մեծ սխալ մը ուղղել, իսկ մը
որոյ տակէն կրնայ զնանք ծագել եթէ չուղ-
ղուի :

Յրդ Մանգուլէի նամակագիրը, եթէ նոյն իսկ
խաչիկ պէյ չէ, կամ եթէ անոր թեւադրու-
թեամբ և տուն տալով գրուած բան մը չէ,
ինչէ՞ս կրնայ այդպիսի եղբուրթիւն մը չեղած
ենթադրել խաչիկ Պէյի Ռուս զինուոր մը ըլլա-
լէն, չբանջաններ ունենալէն կամ չողենալի
մէջ, Շամբանիայի գինի խմելէն : Այս տեսակ
իրաւաբանութիւն մը բոլորովին անմիտներու
գործ է, և ոչ թէ ուղիղ գատողութեան տէր
մարդու : Չկրնար ըլլալ միթէ մարդ մը որ զին-
ուորական մը եղած ըլլայ, պատանջաններ ու-
նենայ և չողենալի մէջ ալ Շամբանեայ խմէ,
սակայն տէրութեան պաշտօնական ատենները
նախատեսելու յանդէսի և պատժուի կամ տարա-
գրի : Գիշէն միթէ այսպիսի եղբուրթիւններ,
որք'կատարուած ըլլան ինչ թէ խաչիկ Պէյի նը-
ման ստորին կարգի զինուորականի մը այլ բարձ-
րաստիճան զինուորականաց և զօրապետաց ան-
ձին վրայ : Այո, ամեն տէրութիւն կը պատժէ,
նվ որ ալ ըլլայ, իրեն դէմ նախատինք և ան-
վայել լեզու գործածողը :

Եթէ Մանգուլէի նամակագրին ներկայացու-
ցածին նման, յիշեալ խաչիկ պէյը եւրոպական
կրթութեամբ օժտեալ, բարձր աստիճան ունե-
ցող և բնութեամբ վեհանձն մէկն եղած ըլլար
և եթէ իրօք ըսած ըլլար նամակագրին թէ
«քանի որ յիշալ (Թէքէմիանի) յօդուածին մէջ
կատարելագոյն յիշուած չէ իմ ունեցած աստի-
ճաններս ու համբաւս, չեմ գիշանիդ այդպիսի
զառանցանաց պատասխանելու եթէ, կըսեմք,

խաչիկ Պէյ իրօք ատենի ըսած և կարեւորութիւն
տուած չըլլար պատասխանելու : այն ատեն եր-
բէք չէր յանդգնէր, ԼՈՅՍԻ մէջ իրեն վայել
պատիժը տալու ձեռնարկող տէրութեան երկու
պաշտօնականներ զրպարտել և անոնց պատիւն ա-
րատելու մօտք անճոռնի գրութիւն մը հրատա-
րակելու յաջողի :

Գիտեմք մենք որ ԼՈՅՍԻ անաչառ խմբագիրը
որոյ արդարամտութիւնը ի վաղուց ծանօթ է
մեզ, չըզիջանիդ այդպիսի գրութիւն մը հիւ-
րենկալել իր թերթին մէջ, սակայն յայնպէս կը-
կարծեմք, և մեր կարծեաց մէջ ալ հաստատ
եմք, որ խաչիկ Պէյի մը զոհ գացած է, և
այդ ալ նշաւակած անձինքն իրեն անձանթ
ըլլալուն համար : Ռուսի պարտ անձին կը համա-
րիմք նաև յայտարարել ԼՈՅՍԻ անմեղութիւնն
այս մասին, բոլորովին նոյն անիրաւ և անվայել
պրութեան հեղինակին վերագրելով պատասխա-
նատուութիւնը : Ահա ասկէ կը տեսնուի պարզա-
պէս, որ յիշեալ խաչիկ պէյ վրէժխնդրութենէ
մղեալ է, եթէ ո'չ, ինչ հարկ կամ ինչ պա-
տենութիւն կար, որ ԼՈՅՍԻ մէջ այդպիսի բան
մը գրէր քանի որ պատժուած չէր (Թէքէմի-
անի) յօդուածին համեմատ Չմիւնիոյ ընդհա-
փաստութեաններէն, մանաւանդ և որ աւելի ան-
հերքելի վկայութիւն մ'է : յիշեալ խաչիկ պէյ
նոյն թիւերէն խել մը Մանգուլէ և այնչափ տլ
ԼՈՅՍ Կըզըկէ հոս, որպէս զի ժողովրդեան մէջ
ցրուելով կարգացուին :

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԼՈՒՐԵՐ

Արեւելեան Ռուսիոյ գանձային վերատեսուչ
Պ. Շմիթ հրատարակած տուած է :

—Աւստրո—Հունգարիայի միջերկրականի նա-
ւատորմի զարգիս Սուտայի շուրջը կ'գտնուի
ի Յունաստան :

—Ռանկունէն հասած հեռագիր մը կը լծանու-
ցանէ թէ Պրիմանիոյ թագաւորը գետնան մը
յրկել որոշած է յիւրոպա :

—Ռուսաստանի լուրերը կ'իմացունեն թէ մե-
ծամեծ պատրաստութիւններ կ'ըլլան Կեդրոնա-
կան Ասիոյ մէջ զօրքեր զրկուելու :

—Մոսկուայէն կը լծանուցուի թէ, Ռուսիոյ և
Չինաստանի մէջ տեղեկացած առեւտրական յարա-
բերութեան պայմանագրութիւնը մեծ տպաւո-
րութիւն ըրէր է Շանկէի ժողովրդեան վրայ :

—Բարիկէն հասած հեռագիրը կը պատմեն,
որ Գաղղիոյ նոր պաշտօնէութեան լուրը մեծ
համակրութեամբ ընդունուել է օտար տէրու-
թեանց գաղթնէթներէն :

—Կ. Պօլսէն կը լծանուցուի թէ վեհա-Սուլթա-
նի քոյր և խոհմ' բաշայի կին Ռէֆիէ Սուլթա-
նուհին մեռել է :

—Սթամպուլ լրագրին նայելով, Պօլսոյ մէջ
քաղաքացի շինութեան ձեռնարկութիւնը նը-
պաստաւոր կերպով ընդունուել է Բարիկէ մե-
ծամեծ գանձատեարց կողմանէ :

—Մաթիո Գօրիլին անուն մասնական լոճան
մօտերս հոնդիսաւոր արարողութիւն մը պիտի
կատարէ, ուր կ'ուն ժիւլ Լիւտրաւի ուխտին 33րդ
աստիճանը պիտի բնդուեն :

—Աւստրիա և Ալմանիա որոշած են Անգլիոյ և
Ռուսիոյ մէջ տեղ համաձայնութիւն մը գոյացը-
նել կեդրոնական Ասիոյ գործոց մասին, կըսէ
Վիեննայի մէկ հեռագիրը :

—Պէրլինէն կ'իմացունեն, թէ Պ. Պարթիանօ
հոն կը օգտասուի, որ թուղթ մը պիտի ներկայէ
Շարլ իշխանին կողմանէ առ կառավարութիւնն
Գերմանիոյ, խնդրելով որ Ռուսիոյ անկախու-
թիւնը ճանչնայ :

—Յուսք սրտի կ'իմանամք թէ, գեր. Տ. Մը-
կըրեան չօր եղբոր Սարգիս Էֆ. Մըկըրեան առ
Աստուած փոխէր է ի Պարտիզակ :

Տեղական ուրիշ կարևոր լուրեր չունիմք հրա-
տարակելու, բայց եթէ գլխաւորապէս, երկար
ատենէ ի վեր տիրած ցուրտը, և քանի մը փո-
քրը հրդեհներ և անպակաս գողութիւնք :

Այս վերջին դիպուածոց, այսինքն գողու-
թեանց գաղով, գժաղդաբար զգալի կերպով
չառցած են քաղաքիս մէջ, և գրեթէ օրական

անհրաժեշտ բան եղած է քաղաքիս ժողովրդ-
եան կամ տան սպանները և կամ գրպանը դո-
ղերու զոհել, Ռատիկանութիւնը, թէ և անաւարտ
չէ բոլոր ունեցած առաջն առնելու համար
սակայն գուցէ զինուորաց անբաւականութիւնը
և գողերու ալ համեմատաբար բաղմունք լինե-
ն է, որ մինչև ցայժմ գոհացուցիչ միջոց մը ձեռք
չէ առնուած : Յուսամք որ ասոնք ալ վերջ մը
կը գտնեն :

—Գահանայից դասը առ մեզ ուղղած է
Չմիւնիոյ Հայ ժողովրդեան 1879 տարւոյն
մէջ ունեցած ծննդեան, ամուսնութեան և
մահուան թիւը, որ ահա աւսիկ

Ծնած են անձինք 111

Ամուսնացած են 38

Մեռած են 132

Այս թիւերը 1878 տարւանին հետ բողոքա-
տելով նուազ տարբեր են, այսինքն 79ին 25 մո-
պակաս և 9 ծնունդ տւելի պատահէր են : Իսկ
ամուսնութիւնը միեւնոյն թիւը պահէ, այսին-
քն 78 և 79ին հաւասարապէս 38 ական ամուս-
նութիւնը եղէր են : Կերելի թէ, մեր երիտա-
սարգը և օրիորդը դիւրութեամբ չեն բա-
րեհաճիր չիմենէի ճրագը վաւելու... իրենց
յարկերուն տակ :

ՍԻՆԵՍԱՅ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս որ նախորդ թուով ծանուցած էինք
քաղաքիս ազգային հիւանդանոցի սրահին մէջ
եղած գումարուծներու արդիւնքն եղաւ Սինե-
սայ անուամբ ընկերութեան մը կազմութիւնը
որոյ նպատակն է դրամական նպաստ հաւաքե-
լով թէ ընդհանուր ազգին, թէ ի մասնաւորի
Հայաստանի գժաղդ ազգայնոց օգնել և ա-
նոնց նիւթական և բարոյական յաւաքիմու-
թեան համար աշխատել : Աւերող է անշուշտ
այսպիսի բարենպաստ ընկերութեան մը առ-
թելք օգուտներուն վրայ ճառել, վասնզի ա-
մեն ոք կրնայ գուշակել : Մեր ազգին յառա-
ջագիծութիւնը կամ փրկութիւնը այս տեսակ
ընկերութիւններէ կախում ունի, միայն թէ
ընկերութիւնը յարատեւեն, և վեճերու ու ան-
տարբերութեան մէջ թաղուելով (որ գժաղդա-
բար շատ պատահած է մեր ազգային անցեալ
և ներկայ ընկերութեանց մէջ) ազգութիւն չըն-
ային, չբայց մենք մեծ յոյս ունիմք նորածին
Սինեսայ ընկերութեան դիւանը կազմող մե-
ծարգոյ պարոնայց վրայ որոց իւրաքանչիւրին
ազգայնորակեան եռանդը զանազան պարագայից
մէջ տեսնուած է : Ընկերութեան ընդհանուր
ժողովոյ դիւանը կը կազմեն հետեւեալ

Մեծարոյ պարոնայց :

Մարտիրոս Արիւարեան Արեւադէ
Ռուհանէս Գ. Բաբաղեան Փիւ—Արեւադէ
Գրիգոր Չիլինկիրեան Արեւադէ
Գէորգ Պուպի Փիւ—Արեւադէ
Իսկ Տօրէն խորհրդոյ դիւանը կը կազմեն
հետեւեալ պարոնայց :

Տօրէն Գ. Պօլս կոստանդեան

Յովհաննէս Մաքսուտեան

Յովհաննէս Չաքրեան

Մերկեր Մերկերեան

Ղուկաս Եսայեան

Յակոբ Գ. Վեմեան :

Դիտելի է որ ասկէ 40 տարիի չափ առաջ
Սինեսայ ընկերութիւն մը կազմուած էր հոս
որոյ նպատակը միեւնոյն այսինքն ազգային ձե-
ռնաւորութիւններ ընել էր գաղութներ բանալով,
և որոյ վրայ ուրիշ առթիւ ծանօթութիւններ
պիտի տամք իւր վերականգնողական փրկելի :

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Աֆիս.—Այս նիւթը ըստ բաւական յաջող
տուր և առ մը ունեցաւ հրապարակին վրայ, 8
շաբաթէ ի վեր, Գրեթէ 155 կողով ծախուեցաւ
15 օրուան մէջ ի գին 140էն մինչև 145 դրուշ :

Տէր Լրագրոյս,

Ղ. — Կ. Պ. Պաշտօնական

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՐՇԱՆՈՒԹԱՅ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ